Društvo upokojencev Lesce,
Alpska 58, 4240 Lesce
WWW.DU-lesce

Izlet v sončno Vipavsko dolino – POROČILO

25. september je bil krasen, s soncem obsijan dan, kot nalašč za izlet. Društvo upokojencev Lesce ga je pod vodstvom predsednice Marjete Vizovišek in z nepogrešljivim vodičem Stojanom Rezarjem tokrat organiziralo v čudovito Vipavsko dolino.
Izletniki so se zapeljali mimo Ljubljane proti Primorski, kjer jih je pozdravila zmeraj očarljiva in rodovitna pokrajina. Vipavsko dolino, ki slovi po svojem edinstvenem prepletu mediteranskega in celinskega podnebja, obdajajo visoke planote Nanos, Hrušica in strmi rob Trnovskega gozda. Ta slikoviti del Slovenije je po vsem svetu znan po bogatih sadovnjakih, bujnih vinogradih, oljčnih nasadih, ostri burji, ki lahko doseže orkanske hitrosti, ter vrhunskem domačem pršutu, ki se suši prav na tem vetru. Skozi dolino teče tudi reka Vipava, ki je posebnost v evropskem merilu, saj gre za edino reko z deltoidnim izvirom, ki bruha na dan iz številnih kraških izvirov pod strmimi skalami.

Skrivnostna egipčanska sarkofaga v Vipavi

Najprej so si izletniki ogledali egipčanska sarkofaga v Vipavi, ki sta edinstvena svetovna znamenitost in predstavljata enega najbolj nenavadnih koščkov starodavne zgodovine na slovenskih tleh.

Nahajata se na mestnem pokopališču v Vipavi, izdelana pa sta iz rdečega granita in izvirata iz obdobja okoli leta 2450 pred našim štetjem. Udeleženci izleta so z zanimanjem prisluhnili vodičevi razlagi, saj gre za res izjemen zgodovinski unikat – to sta namreč dva od le šestih tovrstnih odkritih in ohranjenih sarkofagov na vsem svetu.
Za to nenavadno dediščino je zaslužen vipavski rojak Anton Lavrin (1789–1869), ki je deloval kot ugledni avstrijski generalni konzul v Aleksandriji, hkrati pa je bil strasten raziskovalec in egiptolog. Sarkofaga so odkrili v plemiški grobnici ob samem vznožju velikih piramid v Gizi.

Lavrin ju je odkupil od trgovca s starinami in ju leta 1845 z ladjo ter vozovi prepeljal v rodno Vipavo, saj je želel postaviti veličasten poslednji dom za svojo družino. Danes v teh tisočletnih egipčanskih krstah počivajo posmrtni ostanki Lavrinovih staršev ter njegovega sina Alberta, on sam pa je pokopan v Milanu.
Vožnja skozi Vipavo je bila kratka, a jih je mesto vseeno očaralo, zlasti z veduto razvalin gradu nad njim. Ta mogočna silhueta, znana kot Stari grad nad Vipavo, kraljuje na strmem pobočju in že od daleč pritegne pogled vsakega popotnika. Grad so skozi stoletja upravljali različni lastniki, zadnji so bili grofje Lanthieri.

Preplet umetnosti in zgodovine

Vožnjo so nadaljevali do bližnjega Vrhpolja. Kraj ima izjemen zgodovinski pomen, saj je prav v teh krajih leta 394 potekala znamenita bitka pri reki Frigid (Mrzli reki), v kateri je krščanski cesar Teodozij premagal poganskega Evgenija, pri čemer naj bi odločilno vlogo odigrala prav močna vipavska burja.

Izletniki so si v Vrhpolju ogledali župnijsko cerkev sv. Primoža in Felicijana.

V njej se nahaja mogočen mozaik, ki ga je ustvaril pater Marko Rupnik s sodelavci leta 2013. Mozaik prekriva celoten prezbiterij in slavoločno steno v izmeri približno 300 kvadratnih metrov. V očeh mnogih vernikov in umetnostnih kritikov pa to danes ni več le bleščeča sakralna umetnina, temveč s seboj nosi neizbrisen odtis hudih obtožb o zlorabah, ki bremenijo njegovega avtorja. Zlati lističi, s katerimi so mozaiki prevlečeni, so zaradi dejanj nekdanjega jezuita simbolično izgubili svoj prvotni sijaj.

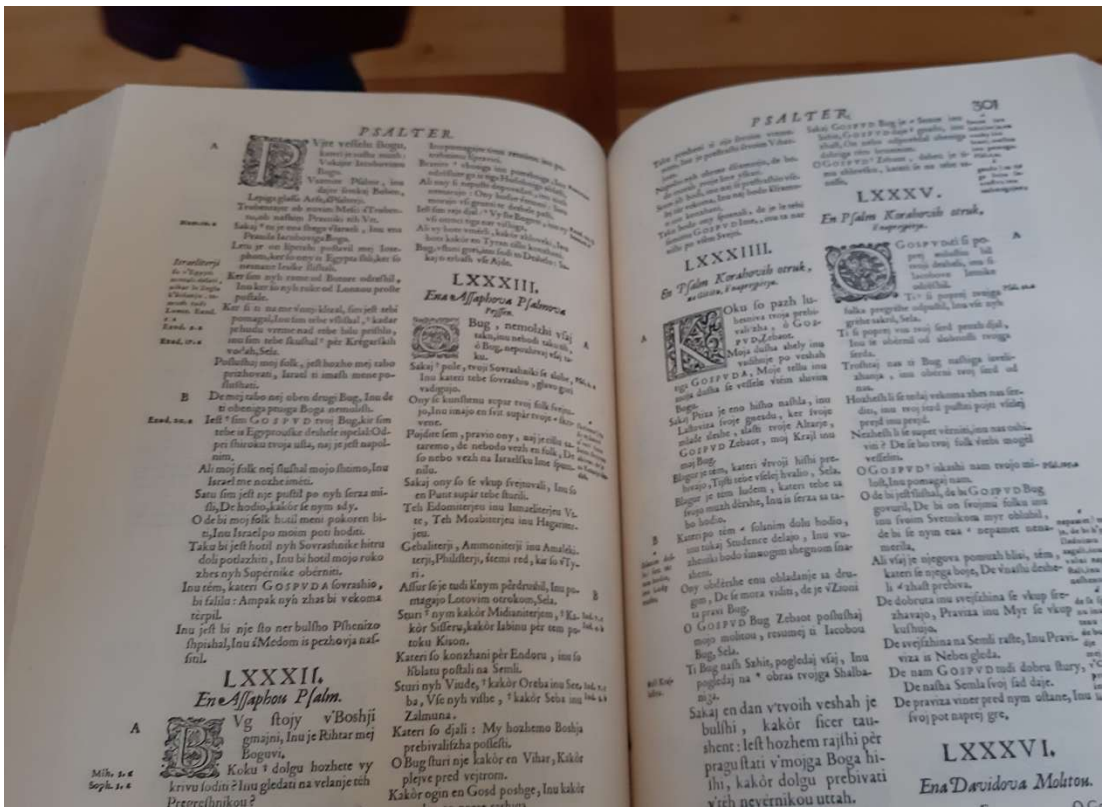
Vipavski Križ: Srednjeveški biser doline

Pot so nato nadaljevali v Vipavski Križ, pravi biser med zgodovinskimi kraji v Sloveniji. Tam jih je pričakal lokalni vodnik Patrik, avtohtoni prebivalec teh krajev. Z značilno, sočno tamkajšnjo govorico jim je nazorno opisal to izjemno slikovito, v celoti spomeniško zaščiteno mestece, ki leži na podolgovatem griču sredi Vipavske doline v občini Ajdovščina. Zaradi svoje majhnosti in ohranjene arhitekture znotraj obzidja velja za eno najmanjših mest v nekdanji Habsburški monarhiji.

Zgodovina mesta je izjemno pestra; zadnji goriški grof je konec 15. stoletja dal postaviti grad Vipavski Križ za obrambo pred turškimi vpadi, kasneje pa so ga prevzeli grofje Attems, ki so v mesto prinesli duhovni in kulturni razcvet. V 19. stoletju so grofje Attems grad opustili. Severni del gradu je 1885 odkupil šolski sklad in ga prezidal v šolo, kjer še danes poteka pouk.

Mestece ima kar dve cerkvi: župnijska cerkev Povišanja sv. Križa je starejša in je služila kot osrednje versko središče za lokalno prebivalstvo in župnijo. Druga pa je samostanska cerkev sv. Frančiška, ki je bila namenjena za menihe in plemstvo. Grofje so namreč v mestece povabili kapucine, da bi utrdili katoliško vero.

Izletniki so si ogledali župnijsko cerkev in kapucinski samostan, ki so ga leta 1637 ustanovili prav omenjeni grofje Attems. Bogata samostanska knjižnica, ki velja za enega najdragocenejših kulturnih spomenikov v Vipavski dolini, je skozi stoletja postala neprecenljiva zakladnica starih tiskov in rokopisov, tesno povezanih z zgodovino slovenskega jezika in baročne pridige.

PSALTER.

LXXXIII.
Ena Assaphova Psalmovna resnja.

LXXXIIII.
En Psalm Korahovih otrok.

LXXXV.
En Psalm Korahovih otrok, ti napregovje.

LXXXVI.
Ena Davidova Molitou.

V tem samostanu je dolgo živel in deloval znameniti slovenski baročni pridigar Janez Svetokriški (rojen kot Tobija Lionelli). V knjižnici so ohranjene originalne izdaje vseh petih knjig njegovega slovitega dela *Sveti priročnik*, ki ga je napisal prav tu. Najdragocenejši eksponat knjižnice pa je čudovit molitvenik iz 15. stoletja, pisan ročno v gotski minuskuli ter okrašen z bogatimi barvnimi iluminacijami in inicialkami.

Stari del knjižnice sicer hrani okoli 2.000 knjig, tiskanih med letoma 1510 in 1800, vključno z zbranimi spisi cerkvenih očetov, kot sta sv. Avguštin in sv. Hieronim.

Celotna samostanska zbirka sicer šteje blizu 25.000 zvezkov, čeprav je bil njen velik del med svetovnima vojnama uničen ali izgubljen zaradi začasne selitve v Krško.

Sprehod z vodnikom Patrikom po izjemno ozkih, kamnitih ulicah (gasah) in osrednjem trgu (placu) je nazorno pričal o gosti srednjeveški poselitvi znotraj obrambnega zidu. Najbogatejši meščani so si hiše postavili na Placu. Širok trg sta oklepala dva niza razkošnih hiš. Bogataška četrt je bila povsem ločena od starega naselja – gas. Danes mestece šteje 150 prebivalcev, ni podatkov, koliko ljudi je živelo v srednjem veku, vendar je v obdobju največjega gospodarskega razcveta za obzidjem kar mrgolelo ljudi. V 19. stoletju se je z razvojem sosednje Ajdovščine število prebivalcev drastično zmanjšalo.

Tu izletniki niso izvedeli samo o geografiji in zgodovini mesteca, ampak so bili deležni tudi zanimivih informacij o burji, načinu sušenja pršuta in vsakdanjem življenju domačinov. Prav poseben utrip mestu daje prenova, s katero so ohranili starodavni videz kamna in tlakovcev.

Vinsko središče v samem srednjeveškem mestecu predstavlja 500 let stara, originalna Grajska klet Vipavski Križ, v kateri danes deluje uradna Vinoteka Vipavski Križ.

Tam so poskusili kozarček odličnega lokalnega sauvignona, kdor pa je želel, si je za doplačilo izbral degustacijo vrhunskih avtohtonih vin, kot sta zelen in pinela.
Možen je bil tudi nakup steklenic za domov. Ostali izletniki so se ustavili v bližnji restavraciji na kavi ali se odžejali, nekateri pa so sami naredili še kakšen krog po tem nenavadnem, pravljičnem mestecu in vpijali sončne žarke.

Kosilo in obisk vrtnarstva

Na zasluženo kosilo so se odpeljali v Ajdovščino, mesto z izjemno bogato rimsko dediščino (kjer so še danes lepo vidni ostanki rimskega obzidja in stolpov Castra), danes pa Ajdovščina sodi med najhitreje in najbolj prodorno razvijajoča se mesta ter občine v Sloveniji.
V gostilni Kriket so se izletniki dobro podprli in se poveselili.

Po kosilu so obiskali še Vrtnarstvo Kodele v Budanjah pri Ajdovščini.

V tem družinskem vrtnarstvu se profesionalno ukvarjajo z vzgojo, razmnoževanjem in prodajo izjemno pestrega nabora cepljenih vrtnic, saj ponujajo več kot sto različnih sort – od vzpenjavk, grmastih, popenjavk pa do dišečih zgodovinskih vrst. Vrtnice ostajajo pozimi na mrazu, poleti so izpostavljene sončni pripeki, burja jih upogiba celo leto, zato so sadike trdne in odporne.

Nekateri so izkoristili priložnost za nakup sadik vrtnic, spet drugi pa so od strokovnjakov dobili marsikateri koristen in praktičen nasvet glede pravilnega obrezovanja, škropljenja ter celostne nege teh kraljic vrtov.

Društvena obvestila in povratek domov

Med vožnjo proti domu je Mira Stušek zbrane seznanila s prijaznim vabilom: Invalidsko podjetje Škofja Loka prireja dobrodelni koncert, ki bo 15. novembra ob 18. uri v domu Trata na Trati pri Škofji Loki. Vstopnice po ceni 20 EUR je mogoče kupiti pri poverjenicah KORK Lesce ali neposredno pri Miri Stušek na telefonski številki 041 511 053. Z nakupom vstopnice bomo izkazali solidarnost in podprli Invalidsko podjetje, v katerem imajo invalidi dragoceno možnost za delo in vključenost v družbo.

Ob koncu izleta sta se vodič Stojan Rezar in predsednica DU Marjeta Vizovišek toplo zahvalila šoferju Janezu za varno vožnjo ter vsem udeležencem za čudovito vzdušje na izletu.
Hkrati so bili izletniki povabljeni na naslednji izlet, ki bo potekal v decembru, vmes pa se lahko od 17. do 20. oktobra pridružijo tudi prijetnemu kratkemu jesenskemu oddihu v Izoli. Informacije na 041/382-176.

Sonce je še vedno toplo sijalo, ko so se vračali po slikoviti Vipavski dolini in se priključili na avtocesto. Ko so se dobro razpoloženi in polni lepih vtisov razhajali v domačih Lescah, je sonce ravno zatonilo za mogočno Jelovico – kot bi se še zadnjič hotelo posloviti od čudovitega dneva in izjemno zadovoljnih izletnikov.

Zapis in foto: Ivanka Korošec

Lesce, 26. 9. 2026

Oglejte si tudi galerijo slik Janeza Ropreta na povezavi:
https://drive.google.com/drive/folders/1Y7Xec6i4E8CS_AVjziQaitZr8nz3ZwIk?usp=sharing